

2022-06-16
M2022/00531 (delvis)

Miljödepartementet

Naturvårdsverket
Kustbevakningen
Länsstyrelsen i Gävleborgs län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Länsstyrelsen i Skåne län
Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Polismyndigheten
Tullverket
Åklagarmyndigheten

Uppdrag om ytterligare åtgärder mot brottslighet inom avfallsområdet

Regeringens beslut

Uppdrag att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet

Regeringen ger Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket och länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Skåne, Stockholms och Västra Götalands län i uppdrag att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet. Myndigheterna ska vid behov lämna nödvändiga författningsförslag för att underlätta samverkan och informationsutbyte.

Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 1 mars 2026. Myndigheterna ska dessutom delredovisa viktiga insatser och resultat samt planerade åtgärder för efterföljande år senast den 1 mars 2023, 2024 och 2025.

Naturvårdsverket ska samordna genomförandet och redovisningarna av uppdraget.

Uppdrag om kriteriet yrkesmässig och om kriterier vid prövning av tillstånd för avfallstransport

Regeringen ger Naturvårdsverket i uppdrag att analysera hur uttrycket yrkesmässig kan förtydligas i avfallsförordningen (2020:614) och om det finns behov av att ändra bestämmelserna om tillstånd och anmälan för transport av avfall, inklusive kriterier för att beviljas tillstånd, samt vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 10 oktober 2023.

Uppdrag om att minska möjligheterna att utnyttja systemet med anmälningspliktiga verksamheter

Regeringen ger Naturvårdsverket i uppdrag att analysera behovet av att ytterligare reglera hanteringen av bygg- och rivningsavfall och annat avfall som är av särskilt intresse för kriminella och oseriösa aktörer inom anmälningspliktiga verksamheter. Naturvårdsverket ska vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 10 oktober 2023.

Uppdrag om befogenhet för länsstyrelserna att stoppa och hindra fortsatt färd för avfallstransporter

Regeringen ger länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Skåne, Stockholms och Västra Götalands län i uppdrag att analysera om och i så fall under vilka förutsättningar som länsstyrelserna ska få stoppa avfallstransporter samt om och i så fall under vilka förutsättningar tillsynsmyndigheten ska få hindra fortsatt färd för avfallstransporter och vidta åtgärder för att säkerställa efterlevnaden av beslutet genom exempelvis klampning. Länsstyrelserna ska vid behov lämna nödvändiga författningsförslag.

Länsstyrelserna ska när uppdraget genomförs inhämta synpunkter från Polismyndigheten.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 1 mars 2023.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län ska samordna genomförandet och redovisningen av uppdraget.

Bakgrund

Regeringen beslutade i februari 2021 att ge Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, Åklagarmyndigheten och länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Skåne, Stockholms och Västra Götalands län i uppdrag att redovisa en lägesbild av den illegala avfallshanteringen samt redovisa förslag på åtgärder för att ytterligare förebygga och förhindra

avfallsbrottslighet. Myndigheterna redovisade uppdraget den 7 mars 2022 genom skrivelsen Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet (skrivelsen Förstärkta insatser).

Närmare om uppdragen

De uppdrag som nu ges till myndigheterna baseras på den lägesbild och de förslag till åtgärder som föreslogs i skrivelsen Förstärkta insatser.

Uppdraget att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet

Av skrivelsen Förstärkta insatser framgår att det finns brister i samverkan mellan de myndigheter som är involverade i att bekämpa avfallsbrottsligheten och att det innebär svårigheter. Behovet av informations- och kunskapsutbyte är stort mellan berörda myndigheter och det krävs förståelse för varandras roller och ansvar. En djupare samverkan skulle ge ökade möjligheter för berörda myndigheter att dela information och genomföra gemensamma kontroller.

I skrivelsen Förstärkta insatser åtar sig Naturvårdsverket att starta ett samverkansforum för nationellt informationsutbyte inom avfallsbrottsområdet. Syftet är att fortsätta och utveckla det arbete som påbörjades i och med det uppdrag som redovisades i skrivelsen. Sedan tidigare finns även ett nationellt samverkansforum för gränsöverskridande illegala avfallstransporter.

I den nationella strategin för miljöbalkstillsynen ingår illegal avfallshantering som ett delområde inom fokusområdet avfall. För detta delområde finns effektmål och åtgärder från Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas sida angivna.

I takt med att åtgärder vidtas mot den illegala avfallshanteringen kan nya tillvägagångssätt för brottsligheten utvecklas. Ett viktigt syfte med samverkan bör därför vara att identifiera dessa på ett tidigt stadium, följa effekterna av de åtgärder som vidtagits samt identifiera eventuella behov av ytterligare åtgärder, i synnerhet förebyggande sådana.

Myndigheterna ska

- fortsätta att utveckla den samverkan som har påbörjats och ta initiativ till samverkan med andra myndigheter som eventuellt är berörda,

- vid behov lämna nödvändiga författningsförslag för att underlätta samverkan, förtydliga eller ändra ansvarsfördelning eller underlätta ett strukturerat informationsutbyte mellan berörda myndigheter inklusive kommunala tillsynsmyndigheter,
- identifiera eventuella behov av ytterligare förebyggande och andra åtgärder mot illegal avfallshantering som inte tillgodoses genom pågående utredningar eller de uppdrag som i övrigt ingår i detta beslut.

Vid genomförandet av uppdraget ska pågående lagstiftningsarbete med anledning av uppdraget att utvärdera möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor (Fi2021/02442) samt arbetet inom utredningen om förbättrade möjligheter att utbyta information med brottsbekämpande myndigheter (dir. 2022:37) beaktas.

Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 1 mars 2026. Myndigheterna ska dessutom delredovisa viktiga insatser och resultat samt planerade åtgärder för efterföljande år senast den 1 mars 2023, 2024 och 2025.

Eventuella författningsförslag och eventuella behov av ytterligare åtgärder som identifieras inom uppdraget ska redovisas som separata delar av redovisningarna eller vid separata tillfällen.

Naturvårdsverket ska samordna genomförandet och redovisningarna av uppdraget.

Uppdraget om kriteriet yrkesmässig och om kriterier vid prövning av tillstånd för avfallstransport

Uttrycket yrkesmässig används i flera bestämmelser i avfallsförordningen för att ange vilken verksamhet eller aktör som bestämmelserna avser. Exempelvis råder tillståndsplikt för att yrkesmässigt transportera avfall. Uttrycket används också i bestämmelser som rör yrkesmässig hantering, förberedelse, insamling, behandling etc. Genom hänvisningar har det också betydelse för skyldigheten att föra anteckningar och rapportera till Naturvårdsverkets avfallsregister. Betydelsen aktualiseras i synnerhet vid intern avfallshantering men även i andra delar av miljölagstiftningen.

I skrivelsen Förstärkta insatser pekar myndigheterna på att de kriterier som enligt 5 kap. 3 och 4 §§ avfallsförordningen ska beaktas i prövningen av en

tillståndsansökan för transport av avfall inte inkluderar tidigare brottslighet. Myndigheterna anser att kriterierna skulle kunna utökas med någon form av lämplighetsprövning.

Naturvårdsverket ska

- analysera behovet av ändringar i avfallsförordningen i syfte att förtydliga vad som utgör yrkesmässig avfallstransport och vilka avfallstransportörer som ska omfattas av krav på tillstånd respektive anmälan,
- analysera och föreslå hur prövningen av en tillståndsansökan för avfallstransport kan inkludera en lämplighetsprövning,
- överväga om det finns anledning att förtydliga betydelsen av uttrycket yrkesmässigt i andra delar av avfallsförordningen,
- vid behov lämna författningsförslag.

Analysen ska utgå från vilken betydelse uttrycket yrkesmässig har i relevanta bestämmelser i avfallsdirektivet. I fråga om lämplighetsprövning ska bestämmelserna om prövning i fråga om kravet på gott anseende i yrkestrafiklagen (2012:210) samt arbetet inom utredningen om en skärpt miljöstraffrätt och en stärkt miljöbrottsbekämpning (dir. 2022:69) beaktas.

Förslagets konsekvenser för övriga delar av miljölagstiftningen där uttrycket används ska belysas.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 10 oktober 2023.

Uppdraget om att minska möjligheterna att utnyttja systemet med anmälningspliktiga verksamheter

I skrivelsen Förstärkta insatser beskriver myndigheterna ett antal förfaranden av illegal avfallshantering. Ett av de mer problematiska tillvägagångssätten baseras på att vissa avfallsverksamheter omfattas av anmälningsplikt i stället för tillståndsplikt. Kriminella eller oseriösa aktörer, utan avsikt att ta hand om avfallet på ett miljömässigt korrekt sätt, utnyttjar systemet och erbjuder sig att ta emot avfallet till ett lägre pris än seriösa konkurrenter. Beroende på vilken typ av avfall och vilka mängder det handlar om samt hur länge verksamheten pågår kan verksamhetsutövaren tjäna miljontals kronor. Ett enskilt företag kan också ha anläggningar i flera olika kommuner eller län.

Att brottsligheten i många fall är organiserad innebär att det kan handla om avancerade upplägg som inte bara innebär överträdelse av miljölagstiftningen utan också av annan lagstiftning. Detta i kombination med starka ekonomiska incitament gör att konventionell miljötillsyn inte alltid är tillräcklig. Regeringen bedömer därför att det krävs andra åtgärder utöver utvecklad vägledning och förstärkt tillsyn för att komma till rätta med problemet. I propositionen Ordning och reda på avfallet (prop. 2021/22:219) finns förslag om exempelvis säkerhet för anmälningspliktiga verksamheter och i Miljödepartementets promemoria (M2021/00207) finns förslag om begränsningar avseende lagring av avfall.

Det kan emellertid krävas ytterligare åtgärder för i synnerhet avfall som innebär stora potentiella vinstmöjligheter för kriminella aktörer, t.ex. bygg- och rivningsavfall. Ett sätt kan vara att ytterligare särreglera de anmälningspliktiga avfallsverksamheterna på ett sätt som gör det svårare att utnyttja systemet.

Naturvårdsverket ska

- analysera behovet av att ytterligare reglera hanteringen av bygg- och rivningsavfall och annat avfall som är av särskilt intresse för kriminella och oseriösa aktörer att hantera inom anmälningspliktiga verksamheter,
- vid behov lämna författningsförslag.

Vid genomförandet av uppdraget ska arbetet inom utredningen om en skärpt miljöstraffrätt och en stärkt miljöbrottsbekämpning (dir. 2022:69) beaktas.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 10 oktober 2023.

Uppdraget om befogenhet för länsstyrelserna att stoppa och hindra fortsatt färd för avfallstransporter

Polismyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen får under vissa förutsättningar stoppa fordon. Länsstyrelserna saknar denna befogenhet vilket gör att de är beroende av samverkande myndigheter för att kunna bedriva tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter, med undantag för tillsyn av sparad dokumentation hos avfalls- och mottagningsanläggningar.

Enligt 26 kap. 13 a § miljöbalken får tillsynsmyndigheten kvarhålla eller omhänderta avfall när det behövs för att säkerställa att exempelvis ett förbud

i EU:s avfallstransportförordning följs, dvs. ett förbud i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall. Det finns dock inget praktiskt sätt att säkerställa att de transporter som innehåller avfall, som enligt tillsynsmyndighetens beslut ska kvarhållas, faktiskt stannar på plats. Alternativet är att omhänderta avfallet, vilket i många fall är mycket resurskrävande och komplicerat.

I syfte att möjliggöra en effektivare tillsyn ska länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Skåne, Stockholms och Västra Götalands län

- analysera om och i så fall under vilka förutsättningar som länsstyrelser som bedriver tillsyn över avfallstransporter ska få stoppa transporter,
- analysera om och i så fall under vilka förutsättningar som tillsynsmyndigheten ska få hindra fortsatt färd för avfallstransporter och vidta åtgärder för att säkerställa efterlevnaden av beslutet genom exempelvis klampning,
- beskriva hur sådana eventuella befogenheter påverkar tillsynsarbetets effektivitet samt finansiella och kompetensmässiga resursbehov,
- vid behov lämna författningsförslag.’

Länsstyrelserna ska när uppdraget genomförs inhämta synpunkter från Polismyndigheten.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 1 mars 2023.

Genomförandet av uppdraget, inklusive redovisningen, ska samordnas av Länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Samverkan med andra berörda

Vid genomförandet av uppdragen ska synpunkter inhämtas från berörda myndigheter, kommuner, näringslivsrepresentanter och andra berörda organisationer, aktörer och intressenter. Eventuella förslag som berör andra myndigheter än de som deltar i uppdragens genomförande ska vara förankrade med dessa.

Konsekvenser

Om författningsförslag lämnas vid redovisningen av något av uppdragen ska dessa åtföljas av en beskrivning av ekonomiska och övriga konsekvenser i

enlighet med 6–8 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Om förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen ska de särskilda överväganden som gjorts i enlighet med 14 kap. 3 § regeringsformen redovisas.

Kostnader

Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket, Skatteverket och Transportstyrelsen fick i budgetpropositionen för 2022 totalt 50 miljoner kronor per år för att stärka myndigheternas arbete för att förebygga, förhindra och bekämpa brottslighet kopplat till avfall. Kostnaden för genomförandet av uppdragen för berörda myndigheter ska rymmas inom befintliga ekonomiska ramar.

På regeringens vägnar

Annika Strandhäll

David Hansson

Kopia till

Justitiedepartementet
Finansdepartementet